

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Analiza deficitelor de investiții în domeniul apărării și calea de urmat”

[JOIN(2022) 24 final]

(2023/C 100/20)

Raportor: **Panagiotis GKOFAS**

Coraportor: **Jan PIE**

Sesizare	Comisia Europeană, 28.6.2022
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Comisia consultativă pentru mutații industriale
Data adoptării în secțiune	11.11.2022
Data adoptării în sesiunea plenară	14.12.2022
Sesiunea plenară nr.	574
Rezultatul votului (voturi pentru/ voturi împotriva/ab- țineri)	202/6/4

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE sprijină inițiativele propuse în Comunicarea comună privind analiza deficitelor de investiții în domeniul apărării. Comunicarea comună constituie un pas important în direcția încurajării cooperării în domeniul apărării între statele membre, care este necesară pentru a reduce suprapunerile costisitoare ale capacităților militare și pentru a evita fragmentarea pieței apărării din UE. CESE subliniază următoarele puncte principale ale avizului.

1.1.1. O strategie a UE privind industria de apărare ar trebui să decurgă dintr-o politică europeană de securitate și apărare puternică.

1.1.2. Volumul scăzut de investiții și lipsa de coordonare între statele membre în domeniul cercetării și dezvoltării, al producției și al achizițiilor creează deficiențe în materie de capacități și fragmentează baza industrială și tehnologică de apărare europeană (EDTIB).

1.1.3. CESE sprijină măsurile concrete propuse de CE – EDIRPA și EDIP – și solicită o mai bună coordonare între statele membre în ceea ce privește politicile de apărare și achizițiile publice la nivelul UE.

1.1.4. Bugetele naționale de apărare ar trebui revizuite pentru a prevedea anual cota alocată pentru consolidarea investițiilor europene comune în domeniul apărării. În acest mod, ele vor contribui la evaluarea bazei financiare pentru acțiuni concrete coordonate la nivelul UE, dedicate stimulării capacităților de apărare europene.

1.1.5. Ar trebui să se pună un accent deosebit pe formele moderne de război (cum ar fi atacurile cibernetice, războaiele digitale și propaganda prin răspândirea de știri false).

1.1.6. Parlamentul European trebuie să elaboreze un mecanism de monitorizare pentru punerea în aplicare a politicii europene de apărare (contracte, achiziții publice, investiții) și să dobândească instrumente tehnice și instituționale adecvate în acest scop.

1.1.7. Comisia Europeană este încurajată să prezinte o propunere ambițioasă, care să nu se limiteze la eventuale scutiri de TVA și să includă măsuri solide pentru a ajuta industria să se adapteze la noile provocări strategice.

1.2. CESE este de acord cu evaluarea deficitelor de investiții în domeniul apărării în Uniunea Europeană efectuată în comunicarea comună. Aceste investiții insuficiente au slăbit securitatea Europei, au subminat NATO și au slăbit poziția Uniunii în raport cu alte puteri mondiale. Totodată, pe teritoriul Uniunii persistă lacune în ceea ce privește investițiile în domeniul apărării. Această situație contravine principiului solidarității între statele membre și consolidează forțele politice centrifuge, care denaturează eforturile de dezvoltare a unei culturi de securitate și a unei politici de apărare comune în Europa.

1.3. CESE salută faptul că mai multe state membre au anunțat majorarea bugetelor de apărare și le solicită să-și respecte angajamentul de a investi nu doar mai mult, ci și mai bine, abordând necesitatea de a aprofunda solidaritatea cetățenilor europeni și cultura pregătirii pentru situații de urgență. Este extrem de important să se coordoneze eforturile de apărare națională la nivel european care să nu provoace daune colaterale inițiativelor recente ale UE și să nu îngreuneze proiectele europene de dezvoltare aflate în curs de desfășurare sau planificate. Această coordonare europeană sporită ar trebui văzută ca o modalitate de a consolida și capacitățile generale ale NATO. CESE sprijină ideea de îmbunătățire a cadrului european de cooperare în domeniul apărării, mai ales prin achiziții comune. În acest sens, CESE sprijină pe deplin instituirea imediată a Grupului operativ pentru achiziții publice comune în domeniul apărării, ca mijloc de a coordona răspunsurile statelor membre la nevoi urgente pe termen foarte scurt – în special refacerea stocurilor – la nivelul UE.

1.4. CESE solicită analize tehnice suplimentare privind modalitățile de realizare a unei interfețe europene care să optimizeze rezultatele cheltuielilor naționale de apărare la nivelul UE.

1.5. CESE salută instrumentul propus, de 500 milioane EUR pe termen scurt, pe o perioadă de doi ani (2022-2024), pentru a stimula achizițiile comune. Pe baza activității Grupului operativ pentru achiziții publice comune, instrumentul poate contribui la structurarea și la coordonarea cererii actuale de produse de apărare necesare urgent și poate preveni efectele de excludere.

1.6. De asemenea, CESE salută anunțarea unui program european de investiții în domeniul apărării (EDIP) pentru proiecte de apărare dezvoltate în comun și încurajează Comisia să prezinte rapid o propunere ambițioasă, care să depășească limitele unei eventuale scutiri de TVA și să includă măsuri solide pentru a ajuta industria să se adapteze la noile provocări strategice. Uniunea Europeană trebuie să dezvolte inițiative de investiții care vor permite cooperarea la nivelul industriei prin intermediul start-upurilor și al IMM-urilor (în temeiul inițiativei „Small Business Act”) și să utilizeze pe deplin forța de muncă înalt calificată din sectorul apărării, perfecționând și creând totodată noi competențe prin programe de cercetare-dezvoltare și proiecte europene specifice, care permit colaborarea între industriile naționale.

1.7. CESE salută anunțul Comisiei privind prezentarea unei inițiative privind materiile prime critice (MPC), inclusiv a unor măsuri legislative, pentru a consolida reziliența UE și siguranța aprovizionării cu MPC. CESE consideră că această inițiativă trebuie să țină cont de importanța strategică a sectorului apărării.

1.8. Integrarea unei politici de apărare comune ar permite o inovare industrială mai autonomă, mai multe efecte de propagare tehnologică între sectorul militar și cel civil, precum și politici de apărare și energetice ale UE mai eficiente și mai independente.

1.9. CESE recunoaște importanța creării unei rețele puternice în materie de securitate cibernetică, pentru a aborda noile războaie hibride. Având în vedere rolul său în combaterea noului război hibrid, acesta ar trebui să fie un obiectiv principal al viitoarelor investiții în materie de securitate cibernetică.

1.10. CESE este de părere că comunicarea comună nu oferă orientări strategice suficiente pentru dezvoltarea în continuare a EDTIB. Ca răspuns la noile provocări în materie de securitate ce amenință cadrul european de solidaritate, este nevoie de o strategie europeană cuprinzătoare pentru industria apărării, care să alinieze toate măsurile de politică industrială în vederea consolidării performanțelor EDTIB la nivelul funcțiilor sale esențiale. În acest sens, comunicarea comună nu reprezintă mai mult decât un pas în direcția potrivită.

1.11. CESE recomandă crearea unui comitet științific/a unei agenții, sub autoritatea politică a Parlamentului European, care să monitorizeze și să evalueze în permanență aspecte esențiale ale investițiilor în domeniul apărării și să furnizeze orientări pentru alocarea eficientă a resurselor financiare și militare. Rezultatele și recomandările ar trebui puse la dispoziția tuturor statelor membre.

1.12. CESE consideră că sectorul european al apărării poate stimula sinergiile și cooperarea între un mare număr de sectoare economice, actori și părți interesate. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită IMM-urilor, în conformitate cu „Small Business Act”.

2. Context

2.1. La întâlnirea de la Versailles din martie 2022, șefii de stat și de guvern din UE s-au angajat să consolideze capacitățile europene de apărare, având în vedere agresiunea militară a Rusiei împotriva Ucrainei. Aceștia s-au angajat: 1) să mărească cheltuielile pentru apărare; 2) să intensifice cooperarea prin proiecte comune; 3) să reducă deficiențele și să îndeplinească obiectivele în materie de capacitate; 4) să stimuleze inovarea, inclusiv prin sinergii civile/militare; și 5) să consolideze și să dezvolte industria noastră de apărare, inclusiv IMM-urile.

2.2. În plus, șefii de stat sau de guvern din UE au invitat Comisia Europeană, în cooperare cu Agenția Europeană de Apărare, „să prezinte, până la jumătatea lunii mai, o analiză a deficitelor de investiții în domeniul apărării și să propună eventualele inițiative suplimentare necesare pentru a consolida baza industrială și tehnologică de apărare europeană”.

2.3. Ca răspuns la această misiune, Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant/șeful Agenției Europene de Apărare (AEA) au transmis Consiliului European un set de acțiuni și de recomandări cu scopul de a asigura că majorările anunțate ale cheltuielilor statelor membre pentru apărare nu duc la o fragmentare suplimentară a sectorului european al apărării, ci au ca efect consolidarea bazei industriale și tehnologice de apărare a UE. Aceste recomandări includ, în special, măsuri pentru stimularea achizițiilor comune, îmbunătățirea programării apărării și dezvoltarea capacităților de producție. De asemenea, se face o referire specială la îmbunătățirea oportunităților de finanțare în sectorul apărării.

2.4. Recomandările comunicării comune se bazează pe o evaluare a lacunelor actuale în materie de investiții și de capacitate. În pofida creșterii cheltuielilor europene pentru apărare în 2020, doar 11 % din investiții au fost cheltuite într-o manieră colaborativă – cu mult sub nivelul de referință de 35 % convenit de statele membre în cadrul AEA și stabilit prin cooperare structurată permanentă (PESCO) – comparativ cu procentul de 89 % cheltuit la nivel național. Trebuie remarcat că statele membre ale UE se confruntă cu riscuri diferite și au capacități diferite de a răspunde la crizele militare sau de altă natură care necesită resurse diferențiate pentru apărare.

2.5. În plus, cheltuielile combinate ale statelor membre pentru cercetare și tehnologie în domeniul apărării (2,5 miliarde EUR) reprezintă doar 1,2 % din cheltuielile lor totale pentru apărare, cu mult sub nivelul de referință de 2 % convenit în cadrul AEA și stabilit ca un angajament mai strict în cadrul PESCO.

2.6. În plus, sectorul european al apărării încă se confruntă cu ineficiențe semnificative: economii de scară reduse, fragmentarea pieței și a producției, dublarea și multiplicarea sistemelor de apărare de același tip etc. Lipsa cooperării între statele membre diminuează capacitățile industriale și tehnologice necesare pentru a menține capacitatea de apărare a UE și pentru a-i satisface nevoile actuale și viitoare în materie de securitate.

3. Observații generale

3.1. Investițiile în sectorul apărării ar trebui să funcționeze în mod preventiv și să fie un factor disuasiv și de stabilitate, propunându-și mai curând să îmbunătățească securitatea și să reducă riscurile de conflict, decât să genereze noi curse ale înarmării și să mărească probabilitatea apariției de noi conflicte, fie ele regionale sau globale.

3.2. În mod ideal, diplomația ar trebui să prevaleze întotdeauna în prevenirea și soluționarea conflictelor. Utilizarea forței militare ar trebui să rămână un instrument de descurajare, de folosit numai în ultimă instanță. Perspectivele de dezvoltare și bunăstarea economică ar trebui utilizate pentru a apăra valorile europene ale păcii, democrației, solidarității și stabilității înainte de a întreprinde orice acțiune militară. CESE sprijină toate încercările internaționale de a ajunge la soluții pașnice, juste și concrete în rezolvarea conflictelor, disputelor și/sau a acțiunilor ilegale aflate în curs de desfășurare (invazie, ocupație, amenințări la adresa suveranității statelor, intimidare), în cadrul parametrilor Cartei ONU și al rezoluțiilor Consiliului Europei (de exemplu, în situații precum cele din Ucraina, Balcanii de Vest și în alte părți).

3.3. CESE este convins de necesitatea unei coordonări strânse între UE și NATO. Ambele organizații dispun de propriile instrumente și puncte forte specifice, care trebuie utilizate în mod complementar cu obiectivul comun de a garanta securitatea Europei.

3.4. CESE regretă că investițiile extrem de reduse, timp de ani de zile, în domeniul apărării au dus la deficite la nivel industrial și în materie de capacități în UE. De asemenea, Comitetul recunoaște că, în prezent, EDTIB este dimensionat pentru operațiuni pe timp de pace (un ritm redus al producției) și solicită măsuri pentru a ajuta EDTIB să răspundă creșterii subite a cererii declanșate de războiul împotriva Ucrainei.

3.5. CESE sprijină apelurile comunicării comune către statele membre de a achiziționa echipamentele și materialele de apărare necesare într-o manieră colaborativă. Achizițiile comune de produse necesare urgent ar asigura o rentabilitate sporită, ar îmbunătăți interoperabilitatea și ar evita situația în care statele membre expuse s-ar afla în imposibilitatea de a obține resursele de care au nevoie din cauza cererilor contradictorii cu care se confruntă industria apărării, care nu poate răspunde la o astfel de creștere a cererii pe termen scurt.

3.6. De asemenea, CESE sprijină propunerea de a stimula achizițiile comune prin intermediul bugetului UE, printr-un instrument specific pe termen scurt. Sprijinul financiar acordat de UE prin acest instrument ar trebui să stimuleze procesul de achiziții publice în domeniul apărării bazat pe cooperare între statele membre și să aducă beneficii EDTIB, asigurând totodată capacitatea de acțiune a forțelor armate europene, securitatea aprovizionării și o interoperabilitate îmbunătățită.

3.7. De asemenea, CESE așteaptă cu interes propunerea privind un program european de investiții în domeniul apărării (EDIP). Totodată, ne întrebăm dacă scutirea de TVA va fi o măsură suficientă pentru a stimula achizițiile comune de proiecte dezvoltate în comun. EDTIB trebuie să poată sprijini forțele armate europene, inclusiv în cazul conflictelor îndelungate și de mare amploare. Aceasta ar necesita utilizarea sistematică a mai multor instrumente de politică industrială pentru a consolida lanțurile de aprovizionare, a stimula competențe, a stabili stocuri strategice etc. Prin urmare, EDIP ar trebui să urmeze o abordare cuprinzătoare pentru a sprijini transformarea necesară a EDTIB.

3.8. Totodată, comunicarea comună duce lipsă de ambiție în ceea ce privește alte inițiative, precum FEA. CESE recomandă utilizarea flexibilității actualului cadru financiar multianual (CFM) pentru a majora în mod semnificativ bugetul FEA la un nivel care să corespundă creșterilor anunțate ale cheltuielilor pentru apărare ale statelor membre. Acest lucru este necesar pentru a se asigura că fondul poate mobiliza și stimula cooperarea. FEA ar trebui să joace un rol esențial în eliminarea fragmentării sistemelor europene de apărare și în reducerea deficitului de investiții în domeniul apărării. CESE consideră că FEA ar putea îndeplini acest rol dacă statele membre și-ar îmbunătăți în mod semnificativ cooperarea. FEA ar trebui evaluat în mod regulat și consolidat dacă acest lucru contribuie în mod eficace la creșterea coeziunii și eficienței cheltuielilor europene pentru apărare. Valoarea adăugată europeană este extrem de importantă pentru a justifica acest instrument. În plus, CESE sugerează să se acorde prioritate adoptării de măsuri prin care FEA să devină mai strategic (identificând un număr limitat de proiecte emblematică cu finanțare adecvată), mai reactiv (majorarea liniei bugetare pentru IMM-uri și tehnologii disruptive, organizarea de licitații deschise pentru a accelera reacțiile la idei inovatoare, definirea de proceduri accelerate pentru proiectele urgente etc.) și mai eficient (optimizarea transferurilor în domeniul apărării pentru proiectele din FEA, armonizarea cadrului privind proprietatea intelectuală, definirea de soluții sustenabile pentru gestionarea datelor clasificate etc.).

3.9. De asemenea, CESE consideră că o politică strategică și cuprinzătoare privind materiile prime/materiile prime critice (MPC) este esențială acum pentru a reduce dependența strategică a Europei de regimurile autocrate. Din punctul de vedere al CESE, această strategie ar trebui să se bazeze pe trei piloni: 1) acces global liber și deschis la materiile prime/MPC; 2) consolidarea exploataării și a prelucrării materiilor prime/MPC europene/autohtone, stimulente fiscale, inițiative de constituire de stocuri; și 3) reciclarea materiilor prime/MPC, îmbunătățirea condițiilor-cadru pentru o economie circulară.

3.10. CESE consideră că misiunea principală a EDTIB este să sprijine forțele armate europene în îndeplinirea sarcinilor lor. În acest sens, CESE este convins că EDTIB trebuie să poată îndeplini patru funcții principale: 1) să livreze, în orice moment și în orice condiții, echipamentele de apărare necesare și serviciile aferente; 2) să îmbunătățească tehnologiile esențiale de apărare și aplicațiile acestora și să dezvolte versiuni noi îmbunătățite și următoarele generații ale acestora; 3) să reacționeze la noile tendințe tehnologice și descoperiri ale concurenților și ale potențialilor adversari; și 4) să încerce să își depășească concurenții și adversarii potențiali prin dezvoltarea de concepte inovatoare, tehnologii disruptive și aplicații complet noi. Pornind de la comunicarea comună, Comisia și statele membre ar trebui să elaboreze de urgență o strategie industrială de apărare cuprinzătoare care să vizeze îmbunătățirea performanței EDTIB în ceea ce privește aceste funcții esențiale.

4. Observații specifice

4.1. CESE recunoaște, de asemenea, importanța construirii unei rețele puternice în materie de securitate cibernetică pentru a aborda noile războaie hibride, precum atacurile cibernetice și practicile digitale ilicite în recentele conflicte civile sau militare internaționale. Prin urmare, ar trebui să se pună accentul în special pe investițiile în securitatea cibernetică, un sector care s-a dezvoltat accelerat în ultimul deceniu și care pare să modifice rapid afacerile internaționale și interne și considerentele în materie de politică.

4.2. CESE subliniază că Uniunea Europeană trebuie să dezvolte inițiative de investiții care vor permite cooperarea la nivelul industriei prin start-upuri și IMM-uri și să utilizeze pe deplin forța de muncă înalt calificată din sectorul apărării, îmbunătățind și creând totodată noi competențe prin intermediul programelor europene de cooperare.

4.3. CESE își reiterează propunerea de instituire a unui ghișeu unic online pentru IMM-uri și start-upuri, un „spațiu al IMM-urilor din UE” online, care să ofere posibilitatea de a introduce date predefinite și de a primi în schimb informații adaptate despre cele mai potrivite programe ale UE care pot oferi asistență.

4.4. În ceea ce privește măsurile de sprijinire a tehnologiilor și capacităților industriale critice, reducerea dependențelor critice la nivelul lanțurilor valorice din domeniul apărării rămâne un aspect vital. Aceste măsuri pot varia de la asigurarea accesului la materii prime critice până la aprovizionarea cu componente, subsisteme critice etc. De asemenea, ele se pot referi la stabilitatea financiară și economică a lanțului de aprovizionare industrial și la disponibilitatea unor competențe suficiente pentru a face față cerințelor tehnologice și în materie de capacitate actuale și viitoare. Totodată, CESE ar dori să-și sublinieze opiniile și recomandările prezentate deja în avizul său pe tema „Foaia de parcurs privind tehnologiile pentru securitate și apărare” (CCMI/189).

4.5. Conceperea unei noi paradigme de investiții în domeniul apărării în Europa ar trebui să țină seama, de asemenea, de criteriile sociale și de mediu, răspunzând necesității de a integra în mod eficace instrumente fiabile și transferabile în Pactul verde și în obiectivele de durabilitate (ODD) și răspunzând astfel principalelor priorități și riscuri europene, de exemplu, economia circulară, protecția civilă, dezastrele naturale, gestionarea situațiilor de urgență și acțiunile teroriste maritime. Pentru gestionarea crizelor și a fenomenelor asociate crizei climatice este nevoie de măsuri complementare imediate și de instrumente moderne. Ar trebui discutată cu DG ECHO o schemă de colaborare separată.

Bruxelles, 14 decembrie 2022.

Președinta
Comitetului Economic și Social European
Christa SCHWENG